

Niemcy: działania na rzecz wypełnienia magazynu gazu Rehden

Michał Kędzierski

Federalne Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu (BMWK) wydało 1 czerwca rozporządzenie w sprawie napełnienia magazynów gazu (niem. Gasspeicherbefüllungsverordnung), które umożliwia przejęcie przez niemiecką giełdę tego surowca Trading Hub Europe (THE) niewykorzystywanych pojemności magazynowych i zlecenie ich zapełnienia. Dokument nakłada na operatorów zbiorników obowiązek udostępniania THE niewykorzystanych pojemności w obiektach, których stopień zapełnienia nie przekracza 1 maja danego roku kalendarzowego poziomu 5% lub 1 czerwca – pułapu 10%. W takiej sytuacji THE w porozumieniu z Federalną Agencją Sieci ma samodzielnie nabyć surowiec na rynku w celu jego zmagazynowania. Rozporządzenie zostało wydane na podstawie nowelizacji ustawy o gospodarce energetycznej (EnWG) z marca br., która wprowadziła obowiązek wypełnienia znajdujących się na terenie RFN magazynów gazu do określonych poziomów (co najmniej 80% do 1 października, 90% – do 1 listopada i 40% – 1 lutego) oraz nadała zarządzającej niemieckim obszarem rynkowym giełdzie THE specjalne uprawnienia na wypadek wystąpienia ryzyka braku realizacji wytycznych i co za tym idzie – możliwego zagrożenia dla bezpieczeństwa zaopatrzenia RFN w gaz.

W uzasadnieniu do rozporządzenia BMWK podało, że powyższe działania podejmowane są z myślą o należącym do Astory (spółki córki Gazprom Germanii, GG) największym w Niemczech magazynie gazu Rehden, który pod koniec maja wypełniony był w zaledwie 2%. Na podstawie decyzji BMWK 4 kwietnia br. ustanowiono zarząd powierniczy nad kontrolowanymi dotychczas przez rosyjski koncern firmami (zob. [Gazowa zimna wojna? Przejęcie przez Niemcy kontroli nad Gazprom Germania GmbH](#)). Zbiornik Rehden nie mógł jednak zostać dotychczas wypełniony ze względu na obowiązujące Astorę kontrakty z firmą Gazprom Export, która zarezerwowała zdecydowaną większość dostępnych tam pojemności magazynowych i ich nie wykorzystywała, blokując tym samym dostęp do magazynu innym aktorom rynkowym. Jak wynika z informacji BMWK, kontrakty te zostały wypowiedziane, przy czym jako uzasadnienie podano przyjęte przez Moskwę 11 maja br. sankcje wobec spółek należących do GG, które z perspektywy Niemiec uniemożliwiają wywiązanie się rosyjskiej firmy z jej zobowiązań kontraktowych wobec Astory (zob. [Rosja: sankcje na wybrane unijne spółki gazowe](#)).

Rehden jest największym w Niemczech (i drugim w UE) magazynem gazu – może pomieścić nawet 4 mld m³ surowca. Obiekt ten został przejęty przez Gazprom w 2015 r. na podstawie umowy o wymianie aktywów ze spółką Wintershall (należącą do koncernu BASF), w ramach której niemiecka firma otrzymała udziały w złożu Urengoj w Syberii Zachodniej.

Zbiornik Rehden został niemal całkowicie opróżniony latem 2021 r. i od tamtego czasu jego wypełnienie nie przekroczyło poziomu 10%. To obecnie jedyny obiekt, który może być objęty wydanym przez BMWK rozporządzeniem. Oprócz niego jeszcze bawarski magazyn Wolfersberg jest napełniony w mniej niż 10% – jest on jednak tymczasowo wyłączony z użytku ze względu na prace konserwatorskie. Łączna pojemność wszystkich 47 niemieckich magazynów gazu wynosi ok. 23 mld m³, co odpowiada około jednej czwartej rocznego krajowego zużycia lub pełnemu pokryciu dwumiesięcznego zapotrzebowania w okresie zimowym w sytuacji całkowitego zatrzymania importu (ze wszystkich kierunków).

Komentarz

- Ze względu na rolę magazynu Rehden w systemie gazowym RFN odzyskanie nad nim pełnej kontroli – zwłaszcza zapewnienie jego napełniania – jest dla Berlina bardzo ważne w kontekście zwiększania bezpieczeństwa zaopatrzenia niemieckich odbiorców w gaz w okresie zimowym. Bez tego obiektu niemożliwa byłaby realizacja ustawowych celów dotyczących wypełnienia krajowych zbiorników przed rozpoczęciem sezonu grzewczego. Brak odpowiednich zapasów surowca stanowiłoby zaś realne zagrożenie bezpieczeństwa energetycznego w przypadku możliwej dalszej eskalacji politycznej i ewentualnego przerwania rosyjskich dostaw gazu ziemnego do Niemiec w najbardziej newralgicznym okresie. Zimą zużycie błękitnego paliwa w Niemczech jest nawet czterokrotnie wyższe niż latem i zwłaszcza w mroźne dni nawet do 60% dostaw do odbiorców końcowych realizowane jest w oparciu o zmagazynowany surowiec. Motywowane politycznie działania Gazpromu w ostatnim roku – w tym niemal całkowite opróżnienie zbiornika Rehden przed ostatnią zimą, które przyczyniło się do utrzymywania wysokich cen surowca w drugiej połowie 2021 r. – stały się jednym z najważniejszych powodów rewizji podejścia Berlina do współpracy energetycznej z Rosją (zob. [Urodzaj na gazoporty. Awaryjna dywersyfikacja dostaw gazu w Niemczech](#)). Odzyskanie pełnej kontroli nad magazynem Rehden ma z perspektywy Niemiec także znaczenie symboliczne – jest on bowiem obecnie postrzegany jako jeden z głównych symboli energetycznej zależności RFN od Rosji (w sektorze naftowym symbolem takim jest kontrolowana przez Rosnieft’ brandenburska rafineria PCK w Schwedt).
- Wciąż nie wiadomo, co stanie się z zarządzającą magazynem Rehden spółką Astora (i szerzej – grupą Gazprom Germania) po 30 września br., kiedy upłynie sześciomiesięczny okres obowiązywania zarządu powierniczego. Podejmowane już po rosyjskiej agresji na Ukrainę wielopłaszczyznowe działania Berlina na rzecz zmniejszania stopnia zależności energetycznej RFN od Rosji skłaniają ku wnioskowi, że zwrócenie zarządzania niemiecką infrastrukturą gazową kontrolowanym przez Moskwę podmiotom pozostaje obecnie wykluczone. Przyjęta w połowie maja nowelizacja ustawy o zapewnieniu zaopatrzenia w energię (Energiesicherungsgesetz) daje rządowi federalnemu możliwość przedłużania funkcjonowania zarządu powierniczego o kolejne sześciomiesięczne okresy lub nawet – jako rozwiązanie *ultima ratio* – wyłączenia spółki (lub części jej udziałów) za odpowiednim odszkodowaniem.
- Efekty wprowadzenia rozporządzenia są już widoczne – od 3 czerwca zbiornik Rehden zapełniany jest w tempie średnio ok. 250 GWh gazu dziennie, co odpowiada 75% możliwości jego dobowego zatłaczania. Dzięki temu między 3 a 7 czerwca poziom wypełnienia magazynu wzrósł z 2 do 4%. Przy utrzymaniu takiego tempa zatłaczania

obiekt ten mógłby zostać zapełniony do 1 października – początku sezonu grzewczego – do poziomu ok. 73%. Przy wykorzystaniu pełnych możliwości zatłaczania realne jest osiągnięcia ustawowego celu, który na ten dzień wynosi 80%. Koszty skupowanego z rynku gazu ponosi THE, która środki na to otrzymuje z budżetu federalnego za pośrednictwem BMWK. Jak donosi dziennik „Die Welt”, ze względu na wysokie ceny surowca na rynku koszty całej operacji szacowane są na 2,5 mld euro, a część z nich zostanie następnie przerzucona na konsumentów gazu w postaci dodatkowej opłaty, obowiązującej od następnego sezonu grzewczego.

- Chociaż dotychczasowa uwaga opinii publicznej skupiała się zwłaszcza na magazynie Rehden, to problem braku odpowiedniego zatłaczania surowca dotyczy także pozostałych, mniejszych obiektów, które w całości lub części kontrolowane są przez Astorę, Gazprom Germanię czy Gazprom Export (zob. Aneks). Wypełnienie pozostałych niemieckich magazynów gazu przebiega natomiast w tym roku bardzo sprawnie. Od połowy marca, kiedy odnotowano najniższy poziom średniego wypełnienia (24%), wzrósł on ponad dwukrotnie – do 7 czerwca do 53%. Tym samym jest on wyraźnie wyższy niż w roku ubiegłym, kiedy granicę 50% przekroczono dopiero 1 sierpnia. Wówczas niemieckie magazyny udało się wypełnić maksymalnie do 72% (1 listopada).

ANEKS

Tabela. Zapełnienie wybranych magazynów gazu w Niemczech 6 czerwca 2022 r.

Nazwa	Operator	Pojemność (mld m ³)	Wypełnienie 6 czerwca
Rehden	Astora	3,90	4%
Bad Lauchstädt/Bernburg	VNG	2,06	78%
Etzel	Uniper	1,91	52%
Epe	Uniper	1,91	58%
Nüttmoor	EWE	1,31	58%
Bierwang	Uniper	1,00	45%
Breitbrunn-Eggstätt	Uniper/NAFTA	0,99	35%
Etzel	EKB*	0,90	83%
Uelsen	Storengy	0,86	55%
Jemgum	Astora	0,76	36%
Stäbfurt	RWE	0,65	62%
Jemgum	EWE	0,37	97%
Katharina	Erdgasspeicher Peissen**	0,35	19%

* Współdziałalnikami EKB są BP Europa, Dong Energy i Gazprom Germania.

** Współdziałalnikami Erdgasspeicher Peissen są Gazprom Export i VNG.